

WSOY

Malcolm Gladwell

Sinisilmäiset

Malcolm Gladwell

SINISILMÄISET

MIKSI LUOTAMME TOISIIN SILLOINKIN
KUN EI PITÄISI

Suomentanut Ilkka Rekiaro

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Sitaatin Shakespearen *Henrik V:stä* suomentanut Matti Rossi
Sitaatin Sylvia Plathin runosta ”Terä” suomentanut Marja-Leena Mikkola
Sitaatin Sylvia Plathin teoksesta *Lasikellon alla* suomentanut Mirja Rutanen
Sitaatin Sylvia Plathin runosta ”Syntymäpäivälahja” suomentanut Kirsti Simonsuuri
Sitaatin Anne Sextonin runosta ”Koukussa” suomentanut Anni Sumari

Englanninkielinen alkuteos

Talking to Strangers

Copyright © 2019 by Malcolm Gladwell

All rights reserved throughout the world.

Published by arrangement with Ulf Töregård Agency AB.

Suomenkielinen laitos © Ilkka Rekiaro ja WSOY 2019

Werner Söderström Osakeyhtiö

ISBN 978-951-0-44365-1

PAINETTU EU:SSA

Omistettu Graham Gladwellille
(1934–2017)

Sisällys

Tekijän saate

11

JOHDANTO

”Astukaa ulos autosta!”

13

I

VAKOOJIA JA DIPLOMAATTEJA: KAKSI ARVOITUSTA

1. LUKU

Fidel Castron kosto

27

2. LUKU

Tutustuminen Adolf Hitleriin

37

II REHELLISYYSOLETUS

3. LUKU

Kuuban kuningatar

59

4. LUKU

Pyhä hullu

91

5. LUKU

Esimerkkitapaus: Poika suihkussa

107

III LÄPINÄKYVYYSILLUUSIO

6. LUKU

Frendit johti meitä harhaan

141

7. LUKU

Amanda Knoxin jutun (lyhyt) selitys

161

8. LUKU

Esimerkkitapaus: Opiskelijabileet

178

IV
OPETUKSIA

9. LUKU

KSM: Miten käy, kun vieras ihminen on terroristi?

221

V
SIDOSTEORIA

10. LUKU

Sylvia Plath

247

11. LUKU

Esimerkkitapaus: Kansas City -kokeilut

275

12. LUKU

Sandra Bland

288

Kiitokset 319

Kommentit ja lähteet 321

Hakemisto 369

TEKIJÄN SAATE

Vuosia sitten vanhempani tulivat New Yorkiin katsomaan minua. Päätin majoittaa heidät hotelli Merceriin sanotaanko vaikka hiukan ilkkurisesti. Mercer on hieno, kallis hotelli, jossa kauniit ja kuuluisat yöpyvät. Vanhempani ja erityisesti isäni vähät välittivät sellaisista asioista. Isäni ei katsonut televisiota, käynyt elokuvissa eikä kuunnellut viihdemusiikkia. Hän varmaankin luuli *People*-lehteä antropologiseksi julkaisuksi. Hänellä oli hyvin tarkkaan rajatut asiantuntemuksen kohteet: matematiikka, puutarhanhoito ja Raamattu.

Tulin hakemaan vanhempani päivälliselle ja kysyin, miten isän päivä oli sujunut. »Mainiosti», hän vastasi. Hän oli ilmeisesti keskustellut koko iltapäivän jonkun miehen kanssa hotellin aulassa. Sellainen oli isälleni varsin tyyppillistä. Hän jutteli mielellään ventovieraiden kanssa.

»Mistä juttelitte?» minä kysyin.

»Puutarhanhoidosta», isä vastasi.

»Mikä hän on miehiään?»

»Ai jaa, en tullut kysyneeksi. Mutta ihmiset kävivät koko ajan ottamassa hänestä kuvia ja pyysivät häntä kirjoittamaan nimensä paperilapuille.»

Jos joku Hollywood-julkkis lukee tämän ja muistaa jutelleensa kauan sitten parrakkaan englantilaisen herran kanssa hotelli Mercerin aulassa, olkaa hyvä ja ilmoittakaa minulle.

Kaikkia muita kehotan ottamaan tarinasta vaarin. Joskus parhaat vieraiden ihmisten väliset keskustelut ovat niitä, joissa tuntematon saa pysyä tuntemattomana.

»Astukaa ulos autosta!«

1

Heinäkuussa 2015 nuori afroamerikkalainen nainen nimeltä Sandra Bland ajoi kotoaan Chicagosta pikkukaupunkiin, joka sijaitsee Texasissa tunnin matkan päässä Houstonista länteen. Hän oli menossa työhaastatteluun Prairie View A&M -yliopistoon, josta oli valmistunut muutama vuosi aiemmin. Hän oli pitkä, näyttävä ja vahvaluonteinen. Bland oli yliopistossa kuulunut Sigma Gamma Rho -sisarkuntaan. Hän soitti marssiorkesterissa. Hän toimi vapaaehtoisena eräässä eläkeläisiä avustavassa ryhmässä. Hän postasi lyhyitä inspiroivia videoita YouTubeen otsikolla »Sandy Speaks«; ne alkoivat usein sanoilla »Hyvää huomenta, kauniit kuninkaani ja kuningattareni«.

Tänä aamuna herättyäni ylistän Herraa ja kiitän Hänen nimeään. Kiitän Häntä paitsi siitä, että tänään on minun syntymäpäiväni, myös siitä, että olen kasvanut. Kiitän Häntä kaikista niistä monista asioista, jotka Hän on viimeksi kuluneen vuoden aikana elämässäni tehnyt. Muistelen niitä 28 vuotta, jotka olen tässä maailmassa ollut, ja kaikkea, mitä Hän on minulle näyttänyt. Vaikka olen tehnyt virheitä ja mokaillut oikein kunnolla, Hän silti rakastaa minua, ja haluan teidän, minun kuninkaideni ja kuningattarieni, tietävän, että Hän rakastaa yhä teitäkin.

Hän sai Prairie View'sta työpaikan. Hän oli riemuissaan. Hän suunnitteli suorittavansa työn ohessa valtiotieteen maisterintutkinnon. Iltapäivällä 10. heinäkuuta Bland lähti kampukselta ruokaostoksille. Kun hän kääntyi oikeaan Prairie View'n kampusta kiertävälle paikallistielle, poliisi pysäytti hänet. Poliisi, nimeltään Brian Encinia, oli valkoinen, lyhyttukkainen ja 30-vuotias. Hän oli kohtelias – ainakin aluksi. Hän sanoi, että Bland oli vaihtanut kaistaa näyttämättä vilkkua. Encinia esitti kysymyksiä. Bland vastasi niihin. Sitten Bland sytytti savukeen, ja Encinia käski hänen sammuttaa sen.

Heidän keskustelunsa tallentui poliisiauton kojelaudan videokameraan, ja se on katsottu muodossa tai toisessa monta miljoonaa kertaa YouTubessa.

Bland: Istun omassa autossani. Miksi minun pitää sammuttaa savuke?

Encinia: No nyt voitte nousta autosta.

Bland: Ei minun ole pakko.

Encinia: Astukaa ulos autosta.

Bland: Miksi...?

Encinia: Astukaa ulos autosta!

Bland: Enkä, teillä ei ole oikeutta. Ei teillä ole oikeutta.

Encinia: Astukaa ulos autosta.

Bland: Teillä ei ole oikeutta. Teillä ei ole oikeutta määrätä minua.

Encinia: On minulla oikeus. Astukaa ulos autosta tai minä poistan teidät autosta.

Bland: Kieltäydyn sanomasta teille muuta kuin nimeni. [*räti-nää*] Poistetaanko minut autosta, koska en näyttänyt vilkkua?

Encinia: Astukaa ulos tai minä poistan teidät autosta. Annoin teille laillisen käskyn. Astukaa heti ulos tai minä poistan teidät autosta.

Bland: Ja minä soitan asianajajalleni.

Blandin ja Encinian kädenvääntö jatkuu kiusallisen pitkään. Tunteet käyvät kuumina.

Encinia: Nyt minä kiskon teidät autosta. [*Kurkottaa autoon.*]

Bland: Okei, tekö siis aiotte kiskaista minut autosta ulos?
Okei, selvä.

Encinia: [*kutsuu apua paikalle*] 2547.

Bland: Tehdään sitten niin.

Encinia: Joo, niin tehdään. [*Yrittää tarttua Blandiin.*]

Bland: Älkää koskeko minuun!

Encinia: Ulos autosta!

Bland: Älkää koskeko minuun. Älkää koskeko minuun! Ette ole pidättänyt minua – teillä ei ole oikeutta vetää minua autosta ulos.

Encinia: Minä pidätän teidät!

Bland: Niinkö? Ja mistä syystä? Mistä syystä? Mistä syystä?

Encinia: [*keskukselle*] 2547 tiellä 1098. [*epäselvä kohta*]
Lähetetään tänne toinen auto. [*Blandille*] Nouskaa autosta!
Nyt heti!

Bland: Miksi te pidätätte minut? Yritätte sakottaa minua siitä, etten...

Encinia: Minä käskin teidän nousta autosta!

Bland: Miksi te pidätätte minut? Avasitte auton oven...

Encinia: Annan teille laillisen käskyn. Minä vien teidät pois täältä.

Bland: Uhkaatteko te siis kiskoa minut ulos omasta autostani?

Encinia: Nouskaa autosta!

Bland: Ja sittenkö te aiotte [*rätinä*] minut?

Encinia: Minä annan teille tällin! Ulos ja heti! [*Ottaa etelamauttimen käteen ja osoittaa sillä Blandia.*]

Bland: Vau. Vau. [*Bland nousee autosta.*]

Encinia: Ulos. Nyt heti. Ulos autosta!

Bland: Ai koska en näyttänyt vilkkua? Te teette näin ison numeron siitä, etten näyttänyt vilkkua?

Bland pidätettiin ja vietiin putkaan. Kolmen päivän kuluttua hän teki sellissä itsemurhan.

2

Sandra Blandin tapaus ajoittuu Yhdysvaltain julkisen elämän erikoiseen välivaiheeseen, joka alkoi loppukesällä 2014, kun poliisi ampui 18-vuotiaan Michael Brown -nimisen mustan miehen Missourin Fergusonissa. Poliisin mukaan Brown oli juuri varastanut jotain elintarvikekioskista. Seuraavina vuosina tuli julkisuuteen jatkuvasti tapauksia, joissa poliisiväkivalta kohdistui mustiin. Eri puolilla maata mellakoitiin ja järjestettiin mielenilmauksia. Syntyi kansalaisoikeusliike Black Lives Matter. Tämä oli jonkin aikaa päivän puheenaihe Yhdysvalloissa. Lukija saattaa muistaa eräiden uutisissa mainittujen nimet. Baltimoressa nuori musta mies Freddie Gray pidätettiin, koska hänellä oli taskuveitsi; hän vaipui koomaan mustanmajjan kyydissä. Minneapolisissa poliisi pysäytti tien sivuun nuoren mustan miehen nimeltä Philando Castile, jota selittämättömästi ammuttiin seitsemän kertaa hänen ojentaessaan auton vakuutustodistusta. New Yorkissa joukko poliiseja lähestyi Eric Garner -nimistä mustaa miestä, jonka he epäilivät myyvän laittomasti savukkeita. Seurasi kahakka, jossa Garner kuristui hengiltä. North Charlestonissa Etelä-Carolinassa musta mies nimeltä Walter Scott pysäytettiin, koska hänen autonsa toinen takavallo ei palanut. Scott lähti juoksemaan karkuun, ja valkoinen poliisi ampui häntä selkään. Scott menehtyi 4. huhtikuuta 2015. Sandra Bland omisti Scottille episodin »Sandy Speaks» -vlogissaan.

Hyvää huomenta, kauniit kuninkaani ja kuningattareni... Minä en ole rasisti. Olen kotoisin Illinois'n Villa Parkista. Olin ainoa musta tyttö valkoisessa cheerleader-ryhmässä... Mustat, te ette menesty tässä maailmassa ellette opi tulemaan juttuun valkoisten kanssa. Haluan valkoisten tosissaan ymmärtävän, että me mustat teemme parhaamme... ja että meitä väkisinkin risoo, kun näemme tilanteita, joissa mustan ihmisen hengellä ei selvästikään ole merkitystä. Niille teistä, jotka ihmettelevät, miksi [Walter Scott] juoksi pakoon: no hitto vie, viimeaikaisista uutisista päätellen sitä voi päästä hengestään, vaikkei liikauttaisi eväänsäkään vaan antautuisi heti poliisille.

Kolme kuukautta tämän jälkeen myös Bland kuoli.

Tämä kirja on yritys ymmärtää, mitä oikeasti tapahtui sinä päivänä tien pientareella Texasin maaseudulla.

Miksi kirjoittaa kirja vikaan menneestä autoilijan pysäyttämisestä? Koska noista poliisiväkivallan tapauksista virinnyt julkinen keskustelu oli täysin epätydyttävää. Toinen puoli teki siitä keskustelun rasismista – arvioi tapauksia kilometrien korkeudelta lintuperspektiivistä. Toinen puoli tutki kunkin tapauksen yksityiskohtia suurennuslasilla. Millainen ihminen kyseinen poliisi oikein oli? Mitä hän tarkkaan ottaen teki? Toinen puoli näki metsän muttei puita, toinen puoli puita muttei metsää.

Kumpikin puoli oli omalla tavallaan oikeassa. Ennakko-luulot ja epäpätevyys selittävät suuren osan Yhdysvalloissa esiintyvistä sosiaalisista toimintahäiriöistä. Mutta mitä voi tehdä noille kahdelle eriävälle diagnoosille muuta kuin van-noa vakavissaan yrittävänsä seuraavalla kerralla ymmärtää paremmin? On kelvottomia poliiseja. Ja ennakkoluuloisia poliiseja. Konservatiivit suosivat edellistä tulkintaa, liberaalit jälkimmäistä. Lopulta kävi niin, että osapuolten näkemykset kumosivat toisensa. Yhdysvalloissa poliisit edelleen surmaavat

ihmisiä, mutta nämä kuolemantapaukset eivät enää ole ykkös-uutisia. Arvelen lukijan joutuneen hetken kaivelemaan muistiaan ennen kuin Sandra Blandin nimi palautui mieleen. Kun aikaa on kulunut tarpeeksi, me sivuutamme tällaiset kiistat ja vaihdamme puheenaihetta.

Minä en halua vaihtaa puheenaihetta.

3

Euroopassa käytiin 1500-luvulla lähes seitsemänkymmentä sotaa. Tanskalaiset sotivat ruotsalaisia vastaan, puolalaiset Saksalaista ritarikuntaa vastaan, osmanit venetsialaisia vastaan, espanjalaiset ranskalaisia vastaan ja niin edelleen. Jos loputtomilla sodilla oli jotain yhteistä niin se, että lähes poikkeuksetta taisteltiin naapureiden kesken. Sodittiin rajanaapureita vastaan, jotka olivat iät ajat asuneet yhteisen rajan takana. Tai sodittiin omien rajojen sisäpuolella: Osmanien valtakunnassa taitettiin peistä 1509 kahden veljeksensä kesken. Kautta ihmiskunnan historian kohtaamiset – niin vihamieliset kuin muutkin – olivat harvoin olleet ventovieraiden kohtaamisia. Naapurit, jotka sotivat keskenään, uskoivat samaan Jumalaan, rakensivat talonsa ja järjestivät kaupunkinsa samalla tavalla ja kävivät sotia samanlaisilla aseilla samojen sääntöjen mukaan.

Mutta 1500-luvun väkivaltaisimmissa selkkauksissa poikkesi kaavasta. Espanjalaisen konkistadorin Hernán Cortésin ja asteekkien hallitsijan Montezuma II:n yhteenotossa osapuolet eivät tienneet toisistaan mitään.

Cortés purjehti Meksikonlahden poikki Jukatánin niemimaalle helmikuussa 1519 ja jatkoi hitaasti sisämaahan kohti asteekkien pääkaupunkia Tenochtitlániä. Kun Cortés ja hänen sotajoukkonsa saapuivat Tenochtitlániin, he ällistyivät. Kaupunki oli ihmeellinen – paljon suurempi ja vaikut-

tavampi kuin yksikään, jonka Cortés ja hänen miehensä olivat Espanjassa nähneet. Tenochtitlán oli rakennettu saarelle ja yhdistetty mantereeseen silloilla, ja sen läpi risteili kanavia. Kaupungissa oli leveitä bulevardeja, taidokkaasti rakennettuja akvedukteja, vilkkaita toreja, vitivalkoisella stukolla koristeltuja temppeleitä, puutarhapuistoja ja jopa eläintarha. Kaupunki oli moitteettoman siisti – seikka jonka täytyi tuntua keskiajan Euroopan likaisissa kaupungeissa kasvaneesta satumaiselta.

»Nähtyämme niin monta kaupunkia ja kylää, jotka oli rakennettu vetten päälle, ja muita isoja kaupunkeja kuivalla maalla, hämmästyimme ja sanoimme niiden olevan kuin taikaa», muisteli Bernal Díaz del Castillo, yksi Cortésin upseereista. »Eräät sotilaamme jopa kyselivät, näkivätkö he kenties unta... En osaa kuvailla, miltä tuntui nähdä sellaista, mistä emme olleet kuuna päivänä kuulleet tai edes haaveilleet.»

Tenochtitlánin portilla espanjalaisia oli vastassa joukko asteekkipäälliköitä. Heidät vietiin portilta Montezuman luokse. Hän oli lähes epätodellisen loistelas ilmestys, jota kannettiin kullalla ja hopealla kirjaillussa ja kukilla, kullalla ja jalokivillä koristellussa tuolissa. Yksi hänen hovimiehistään käveli edeltä lakaisten maata. Cortés jalkautui ratsunsa selästä. Montezuma autettiin alas kantotuolista. Espanjalaisena Cortés astui syleilemään Montezumaa, mutta hallitsijan palvelijat pysäyttivät hänet. Kenenkään ei ollut lupa syleillä Montezumaa. Miehet tyytyivät kumartamaan toisilleen.

»Etkö sinä ole hän? Etkö sinä ole Montezuma?»

Montezuma vastasi: »Kyllä, hän minä olen.»

Tässä kaksi hyvin erilaista kulttuuria kahdesta eri maanosasta kohtasi ensimmäisen kerran. Cortés ei tiennyt asteekkeista muuta kuin että äimisteli henkeään haukkoen heidän vaurauttaan ja ihmeellistä kaupunkiaan. Montezuma ei tiennyt Cortésista muuta kuin että tämä oli tunkeutunut asteekkien valtakuntaan ylimielisin elkein varustautuneena oudon

näköisillä aseilla ja ratsastaen isoilla, arvoituksellisilla eläimillä, hevosilla, joita asteekit eivät olleet aiemmin nähneet.

Onko ihme, että Cortésin ja Montezuman kohtaaminen on kiehtonut historian tutkijoita satojen vuosien ajan? Tuona 500 vuoden takaisena hetkenä, jolloin Cortésin kaltaiset eurooppalaiset alkoivat purjehtia valtamerten taakse tutkimaan pelottomasti aiemmin koluamattomia seutuja, sai alkunsa aivan uudenlainen kansojen kohtaaminen. Cortésin ja Montezuman oli pystyttävä keskustelemaan, vaikka he eivät tienneet toisistaan mitään. Ja kuinka tuo keskustelu sujui? Ei ainakaan juuri kuvailemallani tavalla. Cortés puhui vain espanjaa. Hän oli joutunut ottamaan mukaan kaksi tulkkia. Toinen oli intiaaninainen nimeltä Malinche, jonka espanjalaiset olivat vanginneet muutamaa kuukautta aiemmin. Hän osasi nahuatlia ja mayojen kieltä, jota puhuttiin sillä nykyisin Meksikoon kuuluvalla alueella, josta Cortés oli matkansa aloittanut. Cortésin mukana oli myös Gerónimo de Aguilar -niminen espanjalainen pappi, joka oli haaksirikkoutunut Jukatanin rannikolla, joutunut mayojen vangiksi ja oppinut näiden kielen. Niinpä Cortés puhui Aguilarille espanjaa. Aguilar tulkkasi espanjan mayan kielelle Malinchea varten. Ja Malinche tulkkasi mayan Montezumalle nahuatliksi. Ja kun Montezuma puolestaan puhui, tulkkausketju käytiin toiseen suuntaan. Helppo kahdenkeskinen viestintä, joka oli ollut molemmille tuttua lapsesta saakka, oli yhtäkkiä muuttunut toivottoman konstikkaaksi.

Cortés vietiin erääseen Montezuman palatsiin, jota Aguilar myöhemmin luonnehti seuraavasti: »Siellä oli lukemattomia huoneita, eteisauloja, loisteliaita saleja, pinoittain isoja viittoja, nahkaisia puukuiduilla täytettyjä tyynyjä, hyviä untuvapeitteitä ja ihastuttavia valkoisia turkiskaapuja.» Päivällisen jälkeen Montezuma palasi Cortésin ja tämän miesten seuraan ja piti puheen. Hämmennys alkoi saman tien. Espanjalaiset tulkitsivat Montezuman sanojen tarkoittavan, että hallitsija teki uskomattoman myönnytyksen. Hän piti Cortésia

jumalana, vanhan ennustuksen täyttymyksenä – oli nimittäin ennustettu, että idästä palaisi muuan maanpakoon ajettu jumala.* Siksi Montezuma oli valmis antautumaan Cortésille. On helppo kuvitella Cortésin reaktio: tämä loisteliäs kaupunki oli nyt käytännössä hänen.

Mutta tarkoittiko Montezuma varsinaisesti sitä? Asteekien kielessä nahuatlissa oli oma, kunnioitusta ilmaiseva tapaluokkansa. Montezuman kaltainen kuninkaallinen noudatti puheessaan tiettyä koodia ja kulttuuriperinnettä, jolla vallanpitäjät ilmaisivat statustaan monimutkaisen teennäisellä nöyryydellä. Historioitsija Matthew Restall on huomauttanut, että nahuatlin kielen *ylhäistä* tarkoittava sana on lähes identtinen *lasta* tarkoittavan sanan kanssa. Näin ollen jos Montezuman kaltainen hallitsija kuvaili itseään pieneksi ja heikoksi, hän kohdisti hienovaraisesti kuulijan huomion siihen, miten arvo- ja vaikutusvaltainen hahmo hän oli.

»Sellaista kieltä on selvästikin mahdotonta tulkata riittävän tarkasti», kirjoittaa Restall, ja jatkaa:

Puhuja joutui usein sanomaan jotain täysin päinvastaista kuin mitä tarkoitti. Varsinainen merkitys oli verhottu kunnioittavaan kielenkäyttöön. Kun nämä nyanssit karsiutuivat tulkattaessa ja vääristyivät useamman kuin yhden tulkin puheessa... oli epätodennäköistä, että esimerkiksi Montezuman pitämä puhe olisi ymmärretty oikein, ja päinvastoin jopa todennä-

* Historioitsija Camilla Townsend ja eräät muut ovat osoittaneet perättömäksi käsityksen, että Montezuma piti Cortésia jumalana. Townsendarin näkemys on, että kyseessä oli todennäköisesti väärinkäsitys, joka johtui siitä, että asteekit viittasivat Cortésiin ja hänen miehiinsä sanalla *teotl*, jonka epanjalaiset käänsivät *jumalaksi*. Mutta Townsendarin mukaan asteekit käyttivät sanaa ainoastaan, koska heidän »oli pakko kutsua espanjalaisia jollain sanalla, eikä ollut lainkaan selvää, mikä tuon sanan pitäisi olla... Asteekien maailman-kaikkeudessa – siinä muodossa kuin se tuohon asti oli vallalla – henkilöt nimettiin aina sen mukaan, mistä kylästä tai kaupunkivaltiosta he olivat lähtöisin tai tarkemmin sosiaalisen roolinsa mukaan (veronkantaja, prinssi, palvelija). Nämä uudet ihmiset eivät sopineet mihinkään kategoriaan.»

köistä, että sen merkitys käännettäisiin pääläelleen. Siinä tapauksessa Montezuma ei suinkaan sanonut antautuvansa vaan sanoi ottavansa vastaan espanjalaisten antautumisen.

Lukija muistanee koulun historiantunneilta, miten Cortésin ja Montezuman kohtaaminen päättyi. Cortés otti Montezuman panttivangiksi ja sitten murhasi tämän. Alkoi sota. Arviolta peräti kaksikymmentä miljoonaa asteekkia menetyi joko välittömästi espanjalaisten käsissä tai välillisesti heidän mukanaan tuomiinsa sairauksiin. Tenochtitlán tuhoutui. Cortésin retkestä nykyisen Meksikon alueelle alkoi siirto-
maavallan katastrofaalisen laajenemisen kausi. Sen mukana levisi uudenaikainen sosiaalisen kanssakäymisen tapa. Nykyisin joudumme jatkuvasti kosketuksiin ihmisten kanssa, jotka eroavat meistä oletuksiltaan, näkökulmiltaan ja taustoiltaan. Nykymaailma ei ole sellainen, jossa veljekset kilpailivat Osmanien valtakunnan herruudesta, vaan sellainen, jossa Cortés ja Montezuma yrittivät vaivalloisesti ymmärtää toisiaan useiden tulkkien kautta. Tämä kirja käsittelee syitä, joiden vuoksi sellainen tulkitseminen ei tahdo onnistua.

Kussakin seuraavassa luvussa paneudutaan yhteen muukalaisten välisen kommunikaatio-ongelman puoleen. Monet esimerkit ovat varmasti lukijalle tuttuja, sillä ne on poimittu uutisista. Stanfordin yliopistossa Pohjois-Kaliforniassa fuksi nimeltä Brock Turner tapaa bileissä naisen ja illan päättyessä poliisi pidättää Turnerin. Pennsylvanian osavaltionyliopiston jenkkipolisi joukkueen entisen apulaisvalmentajan Jerry Sanduskyn todetaan syyllistyneen pedofiliaan ja rehtorin ja kahden hänen pääavustajansa sekaantuneen Sanduskyn rikoksiin. Kerron myös vakoojasta, joka pysyi vuosikaudet salassa puolustusministeriössä, miehestä joka kaatoi hedgerahastoa johtaneen Bernie Madoffin, amerikkalaisen vaihto-opiskelijan Amanda Knoxin väärästä rikostuomiosta ja runoilija Sylvia Plathin itsemurhasta.

Kaikissa näissä tapauksissa osapuolet tulkkasivat toistensa sanoja ja aikeita tiettyjen strategioiden pohjalta. Ja kaikissa tapauksissa jotain meni pahasti vikaan. Haluan tässä kirjassa ymmärtää nuo strategiat – analysoida niitä, kritisoida niitä sekä selvittää, mistä ne ovat lähtöisin ja miten niitä voisi korjata. Palaan kirjan lopussa Sandra Blandiin, koska tuossa tienvarsikohtaamisessa on jotain, minkä pitäisi jäädä kummittelemaan mieleemme. Mietipä hetki, miten *vaikeaa* se oli. Sandra Bland ei ollut Brian Encinialle tuttu samalta kadulta tai edes samasta kaupunginosasta. Se olisi ollut helppoa: *Sandy! Mitä kuuluu? Olepa ensi kerralla hiukan varovaisempi*. Sitä vastoin toisensa kohtasivat Bland Chicagosta ja Encinia Texasista, nainen ja mies, musta ja valkoinen, siviili ja poliisi, aseeton ja aseistautunut. He olivat ventovieraita toisilleen. Jos olisimme yhteiskuntana huomaavaisempi – jos olisimme valmiit itseutkiskeluun koskien sitä, miten lähestymme tuntemattomia ihmisiä ja miten tulkitsemme heitä – Bland ei olisi kuollut texasilaisessa putkassa.

Mutta aluksi haluan ottaa puheeksi kaksi kysymystä – kaksi tuntemattomien kohtaamista koskevaa arvoitusta. Aloitan tarinasta, jonka Florentino Aspillaga -niminen mies kertoi vuosia sitten saksalaisessa kuulusteluhuoneessa.

Miksi meitä on niin helppo huijata?

Kun maailmanhistorian suurimman pyramidihuijauksen arkkitehti Bernie Madoff jäi viimein kiinni, kaikkien huulilla oli yksi kysymys: miten oli mahdollista, että niin ilmiselvä huijari oli voinut jatkaa petkutusta niin pitkään?

CIA:hin soluttautuneista kaksoisagenteista liipasinerkkiin poliiseihin, Hitlerin kanssa rauhaa neuvotelleista poliitikoista syyttömänä murhasta tuomittuun teinityttöön – kiehtovien tapausesimerkkien kautta Malcolm Gladwell osoittaa, kuinka häkellyttävän kyvyttömiä me ihmiset olemme erottamaan, milloin joku puhuu totta ja milloin meitä huijataan.

Gladwellin viesti on selvä: on vaarallista arvioida toisia ihmisiä pelkän vaiston varassa.

Malcolm Gladwell (s. 1963) on kanadalainen toimittaja, tietokirjailija ja luennoitsija. Kirjoissaan Gladwell tarkastelee inhimillistä luovuutta, kommunikaatiota ja ideoiden syntyä soveltaen ennakkoluulottomasti sosiologian, psykologian ja taloustieteen tuoreimpia tutkimustuloksia. Gladwellilta on aiemmin suomennettu teokset *Daavid ja Goljat*, *Leimahduspiste*, *Välähdys* ja *Kuka menestyy ja miksi?*

	
www.wsoy.fi	30.13 ISBN 978-951-0-44365-1